

bitig Edebiyat Fakültesi Dergisi

bitig Journal of Faculty of Letters

(Cilt/Volume: 3, Sayı/Issue: 6, Aralık/December 2023)

Bekleyiş ve Umut, Eugenio Borgna

Expectancy and Hope, Eugenio Borgna

Nursel AVCI

Yüksek Lisans Öğrencisi

Muğla Sıtkı Koçman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Türk Dili ve Edebiyatı Ana Bilim Dalı

nurselavc@outlook.com

 ORCID 0000-0002-6611-0873

Araştırma makalesi/Research article

Geliş Tarihi/Received: 31.10.2023

Kabul Tarihi/Accepted: 09.11.2023

Atıf/Citation

Avcı, Nursel (2023), "Bekleyiş ve Umut, E. Borgna", *bitig Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 3 (6), 209-212.

Avcı, Nursel (2023), "Expectancy and Hope, E. Borgna", *bitig Journal of Faculty of Letters*, 3(6), 209-212.

Bu makale iThenticate, turnitin, intihal.net programlarından biriyle taranmıştır.

This article was checked by iThenticate, turnitin or intihal.net.

Borgna, Eugenio (2022), *Bekleyiş ve Umut*, çev. Meryem Mine Çilingiroğlu, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

“Yaşıyorum öyleyse umut ediyorum.”
E. Borgna

İnsan, duygulardan bağımsız bir varlık değildir. Eylemlerini belirleyici şey kişinin duygularıdır. Umut duygusu da insanın yaşamına devam edebilmesini sağlayan en temel duygulardan biridir. Umutsuz kimse, herhangi bir şey için çaba sarf etmez, beklentide olmaz, ertesi gün için de bir heves taşımaz. Bu bağlamda umut, yalnızca duygu değil insanın varlığını devam ettirebilmesi için hava kadar gerekli bir şey hâline gelir. Umut kavramı geçmişten günümüze edebiyatın, sosyolojinin, felsefenin de konusu olmuştur. Kierkegaard'ın *Ölümcül Hastalık Umutsuzluk*, Eagleton'un *İyimser Olmayan Umut*, Bloch'un *Umut İlkesi*, Dino Buzzati'nin *Tatar Çölü*, umut ve beklenti kavramları temelinde kaleme alınmış edebî ve felsefi eserlerden bir kaçıdır. Olumlu ya da olumsuz duygularla ilgili temalar teorik eserlerin ve romanların konusu olurken şiir türünün temelinde

yer alır. 17. yüzyıl Klâsik Türk şiiri şairlerinden Nâbî de umut konusunu şiirlerinde sıklıkla işlemiştir. Nâbî “Almasa murg-ı esir olmaz idi nagme-serâ/Buy-ı ümmid-i rehâ rahnelerinden kafesün” beytinde esir kuşun, kafesin aralıklarından kurtuluş ümidinin kokusunu almasa şarkı söyleyemeyeceğini ifade etmiştir. Nâbî, insanın en zor şartlarda bile yaşamına devam edebilmesi için umut etmenin ne kadar önemli olduğunu esir kuş metaforuyla anlattığı bu beytinde umut kavramının hayati bir önem taşıdığını vurgulamıştır.

Bekleyiş ve Umut kitabının yazarı olan Eugenio Borgna 1930 yılında Novara'da doğmuştur. Borgna Milano Üniversitesi Sinir Hastalıkları ve Zihinsel Hastalıklar Kliniği'nde öğretim üyeliği yapmış bir psikiyatridir. 2015'te YKY tarafından yayımlanan *Bekleyiş ve Umut* kitabıyla Bagutta Ödülü'nü almıştır. İlk baskısı Mart 2015 (İstanbul), ikinci baskısı Mart 2022'de (İstanbul) yapılan kitap Meryem Mine Çilingiroğlu tarafından İtalyancadan Türkçeye çevrilmiştir.

Kitap dört bölümden oluşmaktadır. “Belleğin İzinden” başlıklı birinci bölümden önce “Anahtar Kelimeler” isimli şiir yer almaktadır. İkinci Bölüm “Bekleyişin ve Umudun İmgeleri” başlığı altında dört alt başlıktan meydana gelmektedir. Üçüncü Bölüm “Umudun Çöküşleri” başlığıyla dört alt başlıktan oluşur. Son bölüm olan dördüncü bölüm “Umudun ve Sessizliğin Sözcükleri” bölümünün ardından “Ruhun Karaltılı Patikalarında” isimli şiire yer verilmiştir. Kitabın sonunda ise “Dizin” yer almaktadır.

Yazar birinci bölümde delilik ve kaygı kavramları üzerinde durmuştur. Kaygı ve hüzün duygulanımlarını her yaşam biçiminin ana yapısı olarak gören Borgna, kaygı duygulanımının fiziksel olarak kişiye yansıdığını, nevrotik kaygının kişiyi sonsuz bir umutsuzluğa sürükleyeceğini ele alır. Delilik kavramını “şiirin bahtsız kız kardeşi” olarak tanımlaması dikkat çeker. Borgna bu bölümde hastane'de çalışmaya başladığı ilk günleri okuyucuyla paylaşır ve hastalarını ilk gördüğü andan itibaren onların acılarını, kaygılarını ve umutsuzluklarını kendi bedeninde hissettiğini aktarır. Hastalarının kendisine umutsuzluk içinde onların problemlerine çare olup olamayacağını merak ederek baktığını ve o an onlar

için gerçek bir umut yaratmayı istediğini söyler. Yazar bu kitabı oluştururken yol haritasının “umut ve bekleyiş” kavramları olduğunu ve bu yolculukta kendisine eşlik edenin Friedrich Nietzsche’nin şu düşünceleri olduğunu ifade eder:

“Filozof, ateşli hayranlıklar duymaya ve yüreğinde pek çok şeyi sevgiyle ağırlamaya muktedir olmalıdır: Aksi takdirde felsefe yapmaya uygun değildir. Gri ve soğuk gözler, şeylerin değerini çıkarsayamaz; gri ve soğuk ruhlar, şeylerin ağırlığını tartamaz. Ama kuşku yok ki, karşıt bir güce de sahip olmak icap eder; geniş mi geniş ve uzak mı uzak uzaklıklara uçmayı bilmek gereklidir, öyle ki en çok hayran olunan şeyler bile aşağıdan, kendinden çok daha aşağıdan ve belki de hor görülmüş şeylerde çok yakından görülebilir” (Borgna 2022: 28).

Borgna bu felsefeyi, yaşamın anlamına yönelik arayışa duyarlı psikiyatristler için kaçınılmaz bir düşünce sayar.

İkinci bölümde bekleyiş ve umut kavramları; “Buzdağı Misali Bekleyiş, Bekleyiş ve Unutma, Bekleyişin Tutkusu, Sonu Olmayan Bekleyişler, Bir Bakışı Bekleyiş, Acıda Bekleyiş, Küllenmiş Bekleyişten Hezeyan Doğar, Bizim Bekleyişlerimiz Bir Nevi Umut Yoksunluğuna Karşın Ummak, Bellek ve Umut, Hayati Atılım Olarak Umut, Umut Felsefesi ve Teolojisi, Umut-Zaman” gibi alt başlıklar açılarak tüm yönleriyle ele alınmıştır. Borgna, umut ve bekleyiş zamanla ilişkilendirmiş ve zamanı yapı taşı olarak gördüğünü vurgulamıştır. Zaman, Borgna’nın da ifade ettiği gibi yalnızca kum saatinde işleyen bir zaman değildir. İçsel bir zaman mevcuttur. İçsel zamanın işleyiş hızı duygulanımlara göre değişiklik gösterir. İnsanın olumlu duygular taşırken hissettiği zaman ve olumsuz duygular taşırken hissettiği zaman algısı farklıdır. Zamanı üç şekilde ele alan Borgna geçmişte yaşanan bir durumdan dolayı umut edilemeyeceğini, bunun ancak bellek olabileceğini söyler. Şimdiki zaman doğrudan sezgi, gelecekteki zaman da beklenti olarak vardır. Bu noktada beklenti ve umut kavramlarının anlam çerçevesini çizerek, ikisinin ayrımını da yapmıştır. Beklenti kavramını daha çok kaygı duygulanımıyla ilişkilendirmiştir. Bekleyiş çeşitlidir, olumlu yahut olumsuz duygularla bekleyiş içinde olunabilir, fakat umutlanmak olumlu duyguların ağır bastığı bir durumdur. Bekleyiş ve umudun duygular üzerinde en net çizgisini şu ifadeyle belirlemiştir: “*Bekleyiş, geleceği belirsiz ve ikilemli boyutuyla yaşar; umut ise, geleceği radikal bir şekilde açık ve aydınlık boyutuyla yaşar*” (Borgna 2022: 60).

Bekleyiş kavramını ele aldığı başlıklarda yazar hastalarından ve onların tedavi süreçlerinden de söz etmiştir. Duyguların psikoloji biliminden ayrı tutulamayacağını, uygulanan tedavilerde umudun büyük rol oynadığını örneklerle aktarmıştır. Hastanın tahlil yahut muayene bekleyişlerindeki duygulanımın ağırlıklı olarak kaygılı olduğunu, her bekleyişe kaygı, anksiyete ve huzursuzluğun refakat ettiğini öne sürmüştür. Bu bekleyiş yalnızca hasta açısından değil doktor açısından da aynı şekildedir. Uyguladığı tedavinin sonuç vermesi hakkında kaygılı bir bekleyişe girer. Hastaların umutsuzluğa düşmemesi gerektiğini, en ölümcül hastalığın umutsuzluk olduğunu, Kierkegaard’ın eserinden hareketle anlatmıştır.

Umudun bir başka yönü olan iman, hem Doğu hem de Batı düşünürleri tarafından sıklıkla üzerinde durulmuş bir konudur. Borgna, *Pavlus’un Mektupları*’ndan hareketle umudu; teolojik bir zeminde ele almıştır. Bu bölümde kendinden önceki düşünürlerin ve çağdaşlarının umut ile ilgili görüşlerine yer vermiştir. Yazar, özellikle meslektaşısı olan Eugene Minkowski’den etkilenmiş ve kitabında Minkowski’ye sıklıkla değinmiştir.

Borgna üçüncü bölümün girişinde ifade ettiği üzere bu bölümde umutsuzluğun nereye varabileceğine, hastaların intihara ilişkin hayat deneyimlerinin sebeplerine yer vermiştir. Bu bölümde sıklıkla hastaların yaşadığı deneyimlere yer verilerek ölüm, ölüm arzusu, kaygı, umudun yok olması gibi konular psikotik deneyimlerden hareketle okuyucuya sunulmuştur. Kitabın bu kısmına ışık tutan temel söz, “yaşıyorum öyleyse umut ediyorum” ifadesi olmuştur. Umudunu yitirerek kaygı geliştiren kimselerin intihara, psikotik durumlara meyiletmesi alt başlıklarla ele alınmıştır. Bu başlıklar tema olarak şunlarla ilişkilidir: İnsanın

anlam arayışı, anlamın yitirilmesi, yalnızlık hissi, herkesten uzaklaşma arzusu, fiziksel çevre faktörlerine duyarsızlaşma (sıcak, soğuk, rahat vs.). Tüm bunlar sonu olmayan kaygı ve ölüm temasını, intihar kavramını beraberinde getirir. Fiziksel ölümün yanı sıra manevi ölümün gerçekleşmesindeki en temel şey umudun yitirilmesi ve benliğin yok edilmesidir. Kitapta verilen örnek vakalarda genellikle inancın ağır bastığı noktalar olduğu ve bu sebeple gerçekleştiril(e)meyen intihar durumları olduğu görülür. Bu bölümde edebiyatın ayak izleri daha net görülür. Yazar; Friedrich Hölderlin, Sylvia Plath, Giacomo Leopardi, Georges Bernanos gibi yazarların eserlerinden hareketle umut, kaygı, bekleyiş, korku, ölüm gibi temaları edebiyat metinleri bağlamında değerlendirmiştir.

Dördüncü bölümde yazar daha çok psikoloji alanı ve araştırmacıları (Freud, Jung) üzerinde durarak hasta-doktor ilişkilerini değerlendirmiştir. Diğer bölümlerde vakalardan yola çıkılarak hastaların duygulanımları ele alınırken bu bölümde doktorların bu hastalara hangi duygulanımlarla yaklaştığını ve bunu yaparken en önemli etmenin dinleme eylemi olduğu söyler. Dinleme konusuna geniş bir yer ayıran yazar, bu kısımda dinlemenin çeşitlerinden, yalnızca söylemi dinlemekten değil sessizliği dinlemekten de söz eder. Her iki taraf için de umut etmenin önemini sürekli vurgulayan yazar, bu bölümü şu ifadelerle noktalamıştır.

“Umutsuz kalmış bir kalp nedir? Her ağırlıktan daha ağır olan bir kalptir: Keder içinde bulunan ve ancak umut sayesinde çölden kurtulabilecek deşilmiş bir kalptir. Ateş ve meşale misali yanan umut, kalbin merkezi olur ve akıl ile duyarlılık bu merkezde iletişim kurabilirler” (Borgna 2022: 246).

Yazar, umut ve bekleyiş odağında bu kavramları geniş bir perspektifle ele almıştır. Her ne kadar kitapta umut duygusu psikolojik bağlamda ele alınmışsa da edebiyat, resim, müzik gibi diğer alanlardan örneklerle de yer verilmiştir. Umut etmenin insanın yaşamının vazgeçilmez bir parçası olduğunu, ruh sağlığını nasıl ve ne derecede etkilediğini anlattığı bu eserinde okuyucunun da bu kitaptan, vakalardan hareketle kendine tatbik edebileceği pek çok yön vardır. Kitap, bu bağlamda insanın kaygılarına, beklentilerine, umut ettiği ve etmediği pek çok şeye yönelerek bu duyguların psikolojik arka planlarını sunar. Bu ve bunun gibi duygular üzerine hazırlanmış psikoloji çalışmaları edebiyat bilimine de yardımcı olmaktadır. Metin tahlilleri yapılırken yazarın ya da alımlayıcının duygularına ilişkin analizler bu çalışmaların katkısıyla daha iyi ortaya koyulmaktadır. Çalışma yalnızca edebiyat alanıyla sınırlı olmayıp sosyal bilimler alanına da fayda sağlamaktadır.

Kaynak

Borgna, Eugenio (2022), *Bekleyiş ve Umut*, çev. Meryem Mine Çilingiroğlu, İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.